

Synthese en aanbevelingen

In navolging op de expertmeeting
“onderzoeksagenda dak- en thuisloze
jongeren”

Derk Loorbach en Nena Bode (DRIFT)

05-12-2019

Aanleiding

De toename van dak en thuisloze jongeren vindt plaats in de context van een groeiende groep gezinnen in armoede en kwetsbare posities. Afbouw van allerlei lokale voorzieningen dragen bij aan hieraan bij. Binnen die groeiende zorg over sociaaleconomische problemen vormen de groep dak- en thuisloze jongeren een kleine subset waar veel van die problematiek samenkomt. Dak- en thuisloze jongeren zijn dus illustratief voor een bredere en diepliggende problematiek.

In de afgelopen jaren is al veel onderzoek gedaan naar dit onderwerp en er worden veel experimenten uitgevoerd om oplossingen te vinden (zie ook de QuickScan van Lia van Doorn). Deze middag is echter vastgesteld dat onderzoek en actie versnipperd en fragmentarisch is. Ook komen veel experimenten niet voorbij de pilotfase. Een oorzaak daarvan is dat monitoring en evaluatie vaak niet geborgd is in projecten. Van een geïntegreerd onderzoekscomponent binnen het experiment is vaak geen sprake. De vraag of interventies effectief zijn staat hierdoor ook te weinig ter discussie.

Tijdens deze ochtend werden belangrijke thema's geïdentificeerd en gingen aanwezigen met elkaar in gesprek over problemen en onderzoeksvragen. De belangrijkste inzichten worden in dit document gedeeld (synthese), en dienen als startpunt voor het vormen van een systematischer onderzoeksprogramma waarin partijen samen optrekken (aanbevelingen).

Synthese

De belangrijkste inzichten zijn in de tabel hieronder uiteengezet, opgedeeld in uitdagingen (problemen) en voorlopige leervragen (actie-onderzoeksvraag). NB: Deze samenvatting moet niet als absoluut worden beschouwd, en geeft slechts een indicatie van de prioriteit in de groep aangaf d.m.v. het stemmen met stickers.

	Uitdagingen	Leervragen
Algemeen/Onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek als traditionele, wetenschappelijke discipline (objectief, langlopend, niet iteratief, niet toegankelijk) - Er is veel onderzoek en pilots maar het is heel versnipperd, fragmentarisch. - De effectiviteit van interventies wordt te weinig ter discussie gesteld. Evaluatie en monitoring, tijdens en na pilots, is te weinig geborgd in projecten. Daardoor geen verdergaande impact. - Dak en –thuisloosheid is een symptoom van een hardnekkig probleem in ons sociaal stelsel (bijvoorbeeld complexiteit systeem, professionals onder hoge druk) 	<ul style="list-style-type: none"> - Omdenken van <i>onderzoeksvragen</i> naar <i>leervragen</i> (overbrugging wetenschap/praktijk) - Hoe de cultuurverandering maken van wetenschappelijk naar actie-onderzoek (dus onderzoeksvragen als leervragen voor wetenschap en praktijk beschouwen?) - Hoe kunnen we meer ruimte creëren om te leren? Reflexief evalueren? - Hoe kunnen we minder gefragmenteerd en meer samen werken (en als één consortium aanspraak maken op beleidsmakers, de politiek, fondsen)? - Hoe kunnen we samen meer invloed hebben op beleidsmakers/politiek?

Warm nest	<ul style="list-style-type: none"> - Beperkt zicht op de rol van sociale omgeving/het belang daarvan - Hulpverleners komen en gaan (veel burn-outs, van instelling naar instelling, tijdsdruk onder medisch personeel), daardoor is het warme nest niet stabiel/duurzaam. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat zien dak- en thuisloze jongeren zelf als een warm nest? - Wie zijn voor hen zelf VIPs (belangrijke sociale relaties)? - Wat zeggen en zien VIPs (ouders, vertrouwde omgeving, bloedverwanten)? Wat hadden/hebben zij nodig om de dak- en thuisloze jongeren te ondersteunen? - Wat zijn methodische handvaten voor professionals? - Zijn woonvormen waar community building centraal staan een oplossing?
Implementatie	<ul style="list-style-type: none"> - Het gaat vaak fout bij de overdracht tussen verschillende instellingen (bijv. 18-, 18+) en hulpverleners. - Gebrek aan continuïteit onder hulpverleners (zie warm nest) - Projecten worden gezien als korte termijn experimenten. Evaluatie en monitoring is onvoldoende geborgd. - Beperkte koppeling tussen onderzoek en experiment (doen). 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat gebeurt er als de overgangleeftijd jeugdzorg-gemeente wordt verhoogd naar 21 jaar? Wat gebeurt er als er geen overgang is? - Houdt beeldvorming 'zwerf' jongeren het probleem in stand? Hoe kan beeldvorming worden veranderd? - Hoe haal je experimenten uit de pilotfase? Hoe worden jongeren zelf (gerepresenteerd door) bestuurders-ambtenaren? - Hoe zorg je voor leren (van elkaar) en kwalitatieve monitoring voorbij de cijfers?
Effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> - We weten niet wat/welke methodieken werken. - Effectiviteit wordt te weinig bekeken vanuit het perspectief van de jongere zelf. - Er mist een meta-analyse van de onderzoeken die er zijn (onderzoek is te versnipperd) 	<ul style="list-style-type: none"> - Wanneer krijgt een jongere weer vertrouwen en intrinsieke motivatie? - Hoe worden onderzoekers structureel onderdeel van experimenten/de praktijk? - Longitudinale studies: Kunnen onderzoekers langere tijd meelopen in het leven van de jongeren, om de uitvalmomenten in beeld te krijgen?
Impact/preventie	<ul style="list-style-type: none"> - De waarde van preventie is onmeetbaar, en dus is de effectiviteit van maatregelen niet inzichtelijk te maken (als het goed gaat met een jongere, is deze geen doelgroep) - Zo houdt het probleem ook het systeem in stand; er is belang bij/afhankelijkheid van dak- en thuisloosheid. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat kunnen we leren van preventieprogramma's die met andere, maar zeer gerelateerde, problematiek werken? - In welke gevallen ging het wel goed, terwijl de risico's wel aanwezig waren? - Hoe kunnen we professionele samenwerking organiseren zodat het ook goed werkt voor een jongere?

Aanbevelingen

De sessie van 25 november was slechts een eerste aanzet en in vervolgsessies kan op korte termijn gewerkt worden aan de volgende vier punten.

- Maak een koppeling tussen het al lopende experiment vanuit Stichting Zwerfjongeren Nederland met het basisinkomen voor vijf dak- en thuisloze jongeren en een reflexief onderzoek. Zo kunnen veel problemen en onderzoeksvragen die in de sessie naar voren zijn gekomen meteen worden omgezet naar actie.
- Zoek in een vervolgsessie de samenwerking met andere onderzoeksgebieden, zodat er meer zicht komt op onderliggende oorzaken, en er een beter beeld gevormd kan worden van maatschappelijke kosten en baten.
- Besteed in een volgende bijeenkomst tijd aan het in kaart brengen van de belangrijkste onderzoeksvragen (het stemmen met stickers geeft een indicatie van prioriteit, maar niet voldoende methodisch onderbouwd). En werk deze vervolgens verder uit in een concreet plan.
- Leg relevante studies op hogescholen en universiteiten de onderzoeksagenda voor, zodat studenten er hun bachelor of masteronderzoek naar kunnen uitvoeren (maatschappelijk werk, sociologie, antropologie,.....).

Als er voldoende animo en ambitie is, kan de actie-onderzoeksagenda verder worden ontwikkeld tot een meer systematisch project. De bestaande groep zou omgevormd kunnen worden tot een consortium, dat een voorstel uitwerkt voor een actie-onderzoeksprogramma. Dit programma zou de volgende sporen een plek kunnen bevatten:

- Een strategische netwerkspoor, die twee bijeenkomsten per jaar organiseert
- Een communicatiespoor met lobbybudget, om opiniestukken te schrijven, bij Kamerdebatten aan te sluiten, en instellingen aan te schrijven.
- Een actie-onderzoeksspoor, rond bijvoorbeeld de eerder geïdentificeerde thema's, om onderzoeksvoorstellen te ontwikkelen.
- Een experimenteer- en leerspoor, waar onderzoekers aansluiten bij experimentele interventies, die ook kunnen ontstaan vanuit strategische lijn of onderzoeksprogramma's.

Zodra er een voorstel is uitgewerkt kan dit worden besproken met (aanwezige) fondsen. Het concrete voorstel kan dan vervolgens worden voorgelegd aan een grotere groep geïnteresseerden.